

DE KOKMEEUW *Larus ridibundus* ALS BROEDVOGEL IN DRENTHE IN 1986.

B.L.J. van Os

Inleiding

Na het verschijnen van *Vogels van Drenthe* (Van Dijk & Van Os 1982) werd in 1983 weer een provinciale kokmeeuentelling georganiseerd (Van Os 1985). Uit deze telling bleek dat in tegenstelling tot de rest van Nederland (mond.med. A. Spaans) de aantallen van de Kokmeeuw in Drenthe afnamen. Uiteraard was deze ontwikkeling interessant om te volgen en in 1986 werd opnieuw een provinciale kokmeeuentelling georganiseerd.

Medewerkers

Aan de telling werkten mee: J.B.J.M. van Berkel, K. van Berkel, R. Bijlsma (PPD van Drenthe), H.M. Blouw, J.G. Colpa, H. Dekker, A.J. van Dijk, G. Gelling, J. Grotenhuis, JVWG Zuidlaren, G. Kleine, J. Kleine, W. van Maanen, B.L.J. van Os (PPD van Drenthe), J. Santing, H. Wessels (PPD van Drenthe).

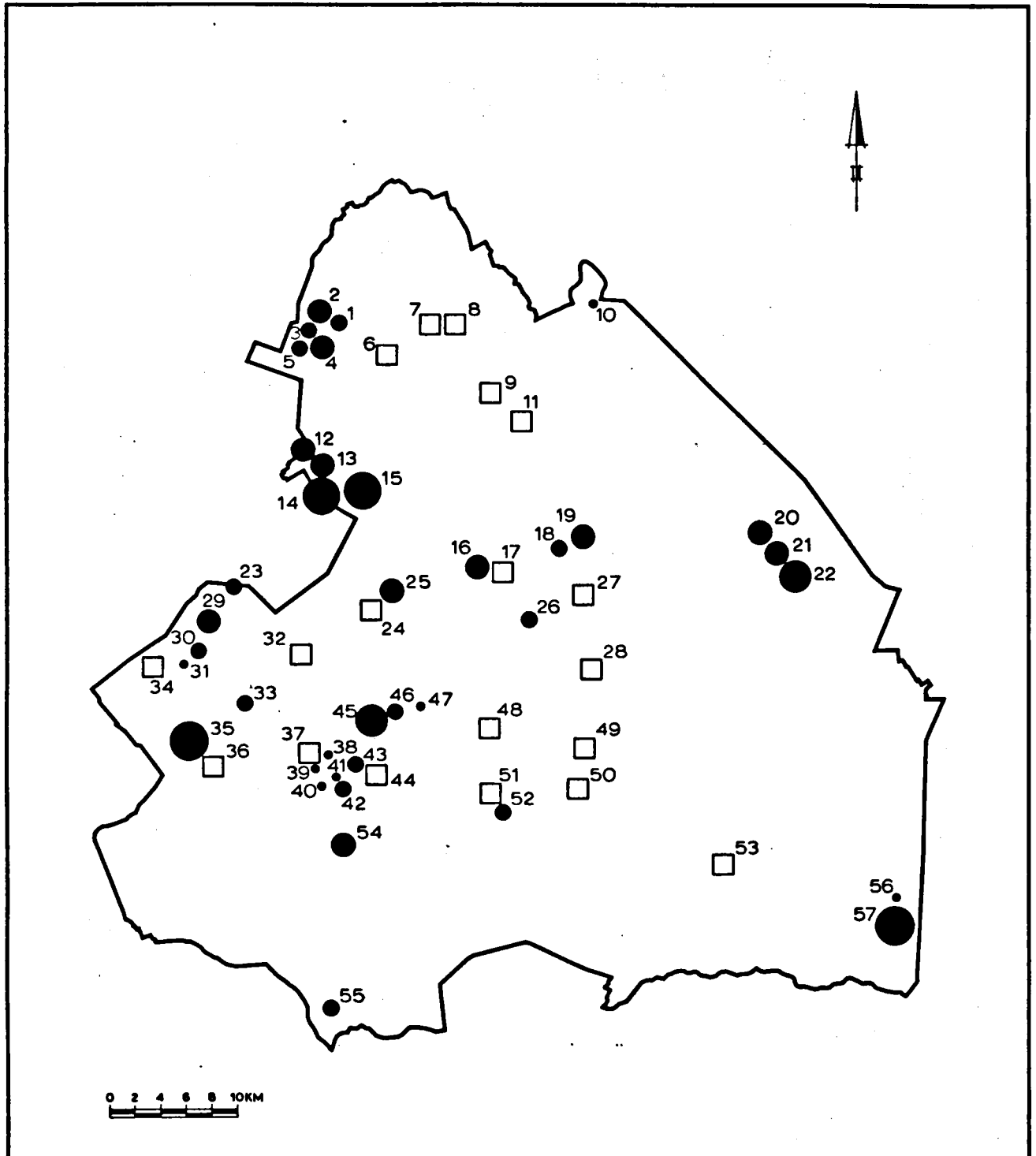
Methode

Tussen half mei en half juni werden, meest 's ochtends vroeg of 's avonds laat, als het grootste deel van de meeuwen in de kolonie aanwezig is, alle volwassen exemplaren geteld. Dit aantal werd gedeeld door twee en de uitkomst werd als het aantal paren beschouwd. Een deel van de kolonies werd meerdere malen geteld (conform Hustings et al 1985).

Op deze wijze wordt de vaak aanwezige zgn. surplus-populatie van niet-broedende exemplaren als broedparen meegeteld.

Roemers (1982) vond in 1977 en 1978 een gemiddelde surplus-populatie van 16 tot 22% in 60 kolonies in Midden en Noord Drenthe.

Tellingen van voor 1983 berusten voor het overgrote deel op éénmalige tellingen van de kolonies.

Figuur 1 De Kokmeeuw *Larus ridibundus* als broedvogel in Drenthe in 1986.

•	-	1 -	25 paren
●	-	26 -	100 paren
●	-	101 -	500 paren
●	-	501 -	1000 paren
●	-	1000 -	10.000 paren
□	-	In 1983 een kolonie aanwezig, in 1986 niet.	

Resultaten

In totaal werden 38 kolonies in Drenthe, inclusief het Friese deel van het Fochteloërveen, gevonden. In deze 38 kolonies werden 11.795 paren vastgesteld (tabel 1). Gemiddeld waren dit 310 paren per kolonie. De kolonies op het Fochteloërveen waren met hun 1.500 resp. 2.000 paar de grootste in Drenthe.

Tabel 1 Aantal paren van de Kokmeeuw *Larus ridibundus* in Drenthe in 1983 en 1986.

1. Steenbergen	200	70
2. Steenbergen	125	115
3. Steenbergen	35	70
4. Steenbergen	300	125
5. Steenbergen	25	211
6. Langelo	35	-
7. Bunne	35	-
8. Donderen	19	-
9. Vries	75	-
10. Zuidlaardermeer	-	22
11. Taarlo	50	-
12. Fochteloërveen	500	300
13. Fochteloërveen	-	300
14. Fochteloërveen	2.000	1.500
15. Fochteloërveen	3.000	2.000
16. Amen	330	115
17. Amen	90	-
18. Grolloo	60	120
19. Papenvoort	110	220
20. Nieuw Buinen	350	350
21. Nieuw Buinen	870	210
22. Nieuw Buinen	-	870
23. Zorgvlied	-	40
24. Hijkerveld	50 - 100	-
25. Hijkerveld	300 - 350	300

26. Elp		400		60
27. Schoonloo		40		-
28. Orvelte		15		-
29. Doldersum		1.600		280
30. Doldersum		7		26
31. Doldersum		250		11
32. Oldendiever		175		70
33. Geeuwenbrug		8		-
34. Vledderveen		110		-
35. Uffelte		900		2.250
36. Uffelte		150		-
37. Dwingelose Heide		4		-
38. Dwingelose Heide		1.700		15
39. Dwingelose Heide		-		3
40. Dwingelose Heide		-		17
41. Dwingelose Heide		-		1
42. Dwingelose Heide		200		60
43. Dwingelose Heide		50		40
44. Dwingelose Heide		11		-
45. Dwingelo		180		650
46. Dwingelo		-		70
47. Beilen		50		5
48. Bruntinge		45		-
49. Witteveen		300		-
50. Meppen		300		-
51. De Haar		40		-
52. Nieuw Balinge		2		30
53. Veenoord		83		-
54. Gijsselte	900	-	950	475
55. Pieperij	600	-	650	42
56. Zwartemeer		-	40	
57. Weiteveen	195	-	212	742
<hr/>				
Totaal aantal paren	16.881	-	17.098	11.795
Totaal aantal kolonies			48	38

Vergelijking met 1983 met gecorrigeerde aantallen voor 1983

Na het verschijnen van het verslag van de telling in 1983 (Van Os 1985) werden gegevens verkregen die uitwezen dat de aantallen Kokmeeuwen in 1983 in het Fochteloërveen veel te hoog waren opgegeven. Nieuwe gegevens, verkregen van medewerkers van Natuurmonumenten, leverden een schatting die dichterbij de werkelijkheid ligt. De gecorrigeerde aantallen voor het Fochteloërveen staan vermeld in tabel 1. Ook deze aantallen zijn geschat en niet op basis van tellingen.

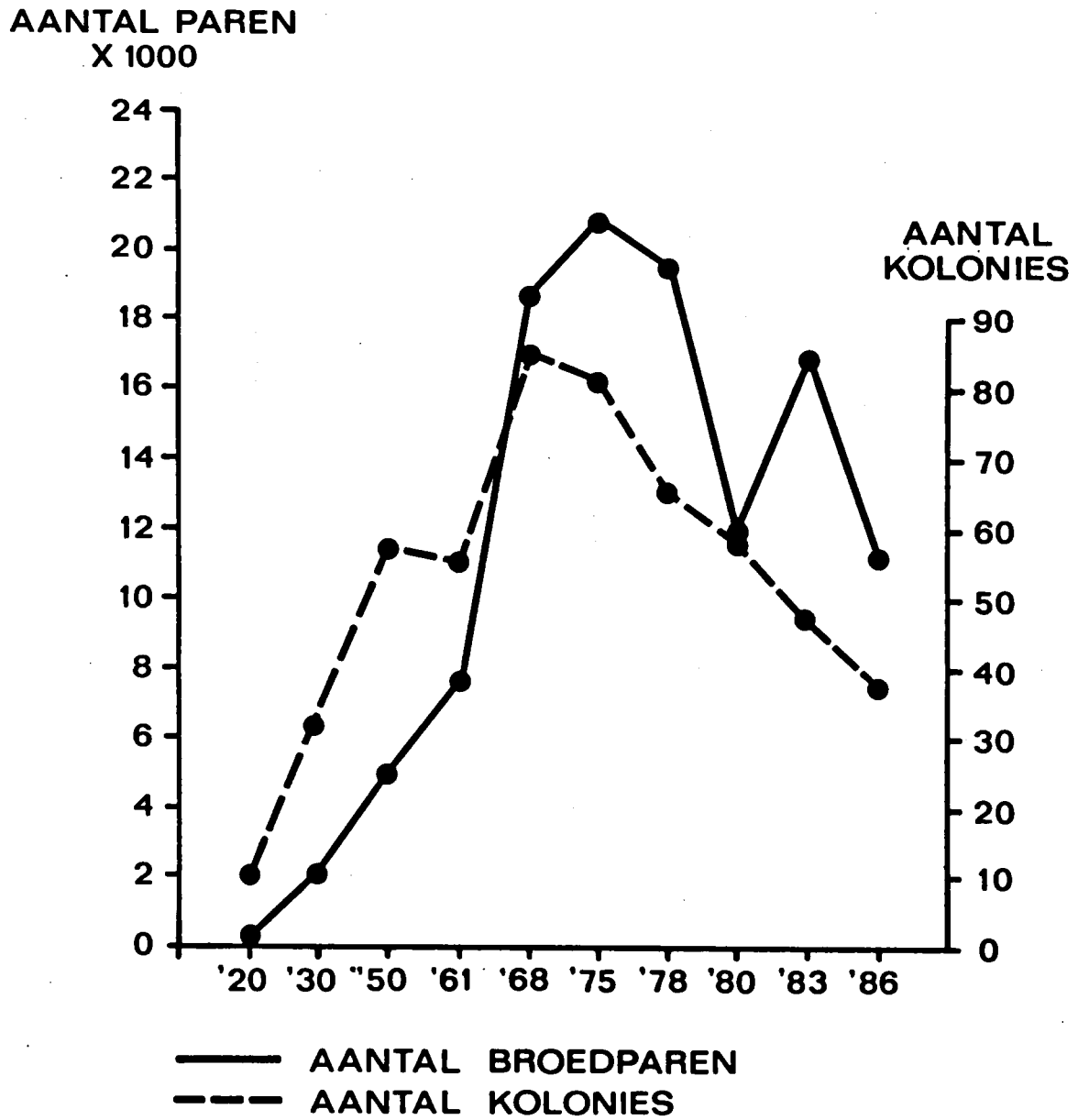
In 1986 waren de aantallen duidelijk lager dan in 1983. Ook het aantal kolonies lag lager. Opvallend is het wisselen tussen de kolonies: in 1983 werden 9 plaatsen niet bewoond door kolonies die in 1986 wel bevolkt werden, en in 1986 18 niet die in 1983 wel in gebruik waren. Het gaat hier niet alleen om kleine kolonies, maar ook om kolonies van zo'n 300 paar. Bijna de helft van alle kolonieplaatsen blijkt één van beide jaren niet benut te zijn.

Vergelijking met andere tellingen

In de eerste helft van de twintigste eeuw nam de Kokmeeuw in Drenthe sterk in aantal toe. Vermoedelijk werd in Drenthe deze toename mogelijk gemaakt door veranderingen in de landbouw, o.a. door de komst van kunstmest, waardoor meer geschikt fourageergebied beschikbaar kwam. Ook elders in Europa werd in deze periode een toename vastgesteld (Cramp & Simmons 1983). Het hoogste aantal in Drenthe werd geteld in 1975 toen er zo'n kleine 23.000 paren verbleven (fig. 2).

Sindsdien is het aantal paren, met een opleving in 1983, steeds afgenomen. Drenthe neemt daarmee in Nederland (zowel in het binnenland als aan de kust) een afwijkende positie in: elders blijven de aantallen stabiel of nemen toe (mond. med. G. Gerritsen, A. Spaans, F. Post, Stichting Mondiaal Alternatief 1986).

Sinds 1968 neemt bovendien het aantal kolonies in Drenthe af. Waren er in 1968 nog 86 kolonies, in 1986 waren het er nog maar 38. Ondanks de afname van het totaal aantal paren, nam het gemiddeld aantal paren per kolonie toe.

Figuur 2 Aantal paren van de Kokmeeuw *Larus ridibundus* in Drenthe 1920 - 1986.

Een verklaring geven voor de afwijkende positie van de Drentse Kokmeeuwen is niet eenvoudig.

Hoewel er aanwijzingen zijn dat de beschikbare hoeveelheid voedsel voor de Kokmeeuwen in het agrarisch gebied verminderd (Van Dijk & Van Os 1982), lijkt het onwaarschijnlijk dat de Drentse landbouwmethodes zo sterk verschillen van de methoden elders in het land dat dit de verklaring voor het verschil in de aantalsschommelingen van de Kokmeeuw is.

Het lijkt eveneens onwaarschijnlijk dat de toegenomen predatie van Havik of mogelijk Vos een verklaring voor dit verschil is.

Gebrek aan nestgelegenheid lijkt ook geen verklaring te bieden: Roemers (1982) vond reeds een groot aantal ogenschijnlijk als broedplaats geschikte gebieden die niet benut werden. Bovendien geeft ook het grote aantal broedplaatsen dat niet elk jaar bewoond wordt aan dat de beschikbaarheid van nestgelegenheid niet de beperkende factor is.

Tenslotte lijkt het onwaarschijnlijk dat de overwinteringsomstandigheden van de Drentse Kokmeeuwen sterk verschilt van de overwinteringsomstandigheden van andere Nederlandse Kokmeeuwen.

Om een goede verklaring voor de afname van het aantal Kokmeeuwen in Drenthe te kunnen geven is een gedetailleerder onderzoek noodzakelijk dan het alleen volgen van de aantallen.

Literatuur

- Cramp, S. & K.E.L. Simmons (eds) 1983. The birds of the Western Palearctic, Vol. III. Oxford University Press, Oxford.
- Dijk A.J. Van, & B.L.J. Van Os 1982. Vogels van Drenthe. Van Gorcum, Assen.
- Hustings, M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen (red) 1985 Natuurbeheer in Nederland deel 3: Vogelinventarisatie. Pudoc Wageningen/Vogelbescherming Zeist.
- Os, B.L.J. Van 1985. De Kokmeeuw als broedvogel in Drenthe. Drentse Vogels 1.
- Roemers, E. 1982. Enige aspecten van de ecologie van de Kokmeeuw (*Larus ridibundus*), de Stormmeeuw (*Larus canus*), en de Zilvermeeuw (*Larus argentatus*) in Drenthe. Rapport provinciale planologische dienst van Drenthe. Assen.

Stichting Mondiaal Alternatief 1986. Kokmeeuw (*Larus ridibundus*). Ecoscript
12.34 N. Eindhoven.

B.L.J. van Os,
Hunsingostraat 105,
9405 EV ASSEN.
05920 - 52904